

УДК 372.4:7(4)

МИСТЕЦЬКА ОСВІТА У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ ЄВРОСОЮЗУ: ТЕНДЕНЦІЇ

Олена Ярова

У статті розглянуто національні особливості організації мистецької освіти на рівні МСКО 1 в країнах Європейського Союзу. Проаналізовано ключові політичні події та ініціативи початку ХХІ століття у галузі освіти і культури з боку ЄС. Окрема увага звертається на цілі мистецької освіти, її зміст, статус, моделі навчання. Схарактеризовано підходи до оцінювання навчальних досягнень молодших школярів у даній сфері, проблеми професійної підготовки і підтримки вчителів початкової школи. Визначено загальні тенденції розвитку мистецької освіти у початковій школі Євросоюзу.

Ключові слова: початкова школа, мистецька освіта, культурна освіта, креативність, цілі програми, зміст освіти, система оцінювання, професійна підготовка учителя, тенденція розвитку, міждисциплінарний підхід, поза-шкільна діяльність.

На початку ХХІ століття європейські держави, визнаючи унікальну роль мистецтв у культурному і творчому розвитку молодого покоління, розглядають шкільну мистецьку освіту (МО) як засіб збереження культурної різноманітності і міжкультурного порозуміння в Європі та світі та надають дисциплінам зазначеного циклу статусу обов'язкових у національних курикулумах.

У такому контексті школі відводиться роль підготовки дітей до життя у суспільстві зі зростаючою міграцією, міжкультурною взаємодією та мультикультуралізмом, досягненнями в галузі технології та розвитком економіки знань, що робить актуальним такий аспект людської діяльності, як творчість (креативність). Перед шкільною освітою постає завдання допомогти молодим людям самовизначитися і знайти своє місце у суспільстві, сформуванню широкого спектру компетентностей, створити умови для розкриття потенціалу учнів і стимулювати їхню творчість. Отже, мистецтва відіграють ключову роль у вихованні молодих європейців та забезпеченні міжкультурного взаєморозуміння на континенті, що робить проблему організації МО на всіх освітніх щаблях актуальною як в європейських державах, так і в Україні.

Організація МО у школах Європи є предметом дослідження таких зарубіжних фахівців, як А. Бамфорд (Anne Bamford), Л. Бреслер (Liora Bresler), М. Вімер (Michael Wimmer), К. Вітбі (Karen Whitby), М. Дурандо (Marc Durando), Р. Кахл (Reinhard Kahl), С. Койхел (Susanne Keuchel), М. Кохл (MaryAnn F. Kohl), П. Лорд (Pippa Lord), О. ван Мунстер (Ocker van Munster), К. Робінсон (Ken Robinson), К. Шарп (Caroline Sharp), Дж. Таггарт (Geoff Taggart), П. Хагенаарс (Piet Hagens), Д. Холт (David Holt) та ін.

Питання розвитку МО в Україні і за рубежом цікавлять багатьох вітчизняних науковців, серед яких А. Вільчовська, Л. Волинець, Л. Зязюн,

О. Локшина, Л. Масол, Н. Миропольська, Г. Ніколаї, О. Отич, Г. Падалка, В. Полтавець, О. Рудницька.

Метою нашого дослідження є визначення тенденцій розвитку МО у початковій школі держав-членів Європейського Союзу у третьому тисячолітті через призму вивчення підходів до структурування змісту та особливостей організації навчання.

Останні два десятиліття характеризуються зростаючим інтересом міжнародних організацій до МО, результатом чого стали такі ключові політичні події та ініціативи у галузі освіти і культури, як:

1995 р. – Рада Європи розпочинає масштабний проект, присвячений культурі, творчості та молоді (*Culture, Creativity and the Young*). Метою проекту заявлено вивчення існуючого стану МО у школах держав-членів Євросоюзу, а також організації позакласних заходів та ступеню залучення професійних митців.

1999 р. – Генеральний директор ЮНЕСКО закликає зацікавлені сторони у сфері культури і МО зробити все необхідне для того, щоб навчання мистецтв набуло особливого місця в освіті кожної дитини, від ясел до останнього року навчання в середній школі.

2005 р. – Рада Європи приймає Рамкову Конвенцію про цінності культурної спадщини для суспільства (*Framework Convention on the value of cultural heritage for society*), що орієнтує європейські країни на збереження культурних ресурсів, розвиток культурної самобутності, виявлення поваги до різноманітності і заохочення міжкультурного діалогу. Стаття 13 Рамкової Конвенції підкреслює важливе місце культурної спадщини в рамках МО та рекомендує розвивати міждисциплінарні зв'язки між курсами в різних областях знань.

2006 р. – під час австрійського головування в Раді Європейського Союзу проводиться Міжнародна конференція на тему «Поширення культурної освіти в Європі» (*Promoting Cultural Education in Europe*), результатом роботи якої стає розробка глосарія для уніфікації визначення поняття «культурна освіта» та інших термінів, пов'язаних з цією галуззю.

2006 р. – ЮНЕСКО у «Дорожній карті мистецької освіти» (*Road Map for Arts Education*) наголошує на ролі МО у дотриманні прав людини на освіту й участь у культурному житті; розвитку індивідуальних здібностей; підвищенні якості освіти; сприянні вираженню культурного різноманіття [13, с. 3–7].

2006 р. – Лісабонська конференція стає кульмінацією п'ятирічного міжнародного співробітництва між ЮНЕСКО та її партнерами в галузі МО. Конференція підтверджує важливість створення умов для розвитку МО у всіх суспільствах.

2006 р. – Європейський Парламент і Рада Європейського Союзу затверджують Рекомендацію щодо ключових компетентностей для навчання упродовж життя (*Key Competencies for Lifelong Learning. Recommendation of the European Parliament and to the Council of 18 December 2006 (2006/962/EC)*), до переліку яких включено культурну освіченість і виразність.

2007 р. – Європейська комісія рекомендує державам-членам Євросоюзу надати політичну підтримку МО задля розвитку міжкультурного діалогу, творчості та інновацій (*Communication on a European agenda for culture in a globalising*

world) [4, с. 8].

2007 р. – Резолюція Ради Європи презентує новий відкритий метод координації (*Open Method of Coordination*) у сфері культури. Створюється робоча група експертів з питань взаємодії між культурою та освітою для сприяння формуванню ключової компетентності «культурна обізнаність та її вільне вираження» [4, с. 12–13].

2008 р. – Європейська комісія визнає важливість культури і творчості, призначивши 2008 рік Європейським роком міжкультурного діалогу та 2009 р. – Європейським роком творчості та інновацій (*Decision No 1983/2006/EC of the European Parliament and of the Council of 18 December 2006 (OJ L 412, 30.12.2006)*).

2008 р. – Рада Європи видає «Білу книгу з міжкультурного діалогу» (*White Paper on intercultural dialogue*), що пропонує міжкультурний підхід до управління культурною різноманітністю. У документі також зазначаються освітні установи (в тому числі музеї, пам'ятники, дитячі садки і школи), які мають потенціал для підтримки культурного обміну, навчання і діалогу засобами мистецтва та через організацію культурних заходів [15, с. 32–34].

2009 р. – Європейський Парламент приймає резолюцію про дослідження мистецтв в Європейському Союзі (*Report on artistic studies in the European Union (2008/2226(INI))*), ключовими рекомендаціями якої стають: МО повинна набути статусу обов'язкової на всіх освітніх рівнях; у навчанні мистецьких дисциплін необхідно використовувати новітні інформаційні та комунікаційні технології; навчання історії мистецтв повинно включати зустрічі з професіоналами даної галузі та відвідування установ культури. З метою досягнення прогресу в цих питаннях резолюція пропонує координувати МО на європейському рівні, у тому числі здійснювати моніторинг впливу вивчення мистецтв на формування життєво важливих компетенцій учнів у Європейському Союзі.

Усе більше країн Європи акцентують важливість розвитку творчого потенціалу учнів (творчості) у рамках шкільної навчальної програми. Однією з причин такої позиції є розуміння того, що творчий підхід є необхідною умовою економічної конкурентоспроможності робітника, компанії, країни тощо. Технологічна революція, що призвела до посилення конкуренції між державами, підвищила у рази значення інтелектуального капіталу. Для ринку праці сьогодні потрібні фахівці, які вміють продукувати творчі та інноваційні ідеї, реагувати на нові виклики, бути гнучкими у прийнятті рішень і готовими до зміни кар'єри протягом трудового життя. Ці фактори призвели до визнання урядами важливості створення «творчого капіталу» і необхідності розробки навчальних програм і технологій їх реалізації відповідно до сучасних соціально-економічних вимог [9].

Саме на МО у національних курикулумах держав-членів ЄС покладається завдання творчого розвитку та естетичного виховання молодих європейців. Проте аналіз освітніх завдань мистецьких дисциплін у початковій школі Євросоюзу демонструє значну розбіжність між країнами у цілях, змісті, формах шкільної та позашкільної МО на рівні МСКО 1. Так, **Франція** прагне забезпечити можливості для вираження художнього таланту учнів. Цілі початкової освіти включають тренування і розвиток інтелекту, чутливості, фізичних та художніх нахилів. **Англія** підкреслює важливість задоволення

естетичних смаків і створення умов для власних досягнень учнів у мистецтвах. **Іспанія** зосереджена на розвитку чутливості до мистецтва в рамках підготовки до дорослого життя. У **Німеччині** на рівні початкової освіти підкреслюється важливість розвитку творчих здібностей дітей і здатності до самостійного навчання, критичного мислення та навчання на власному досвіді. Принципи організації початкової освіти **Нідерландів** включають стимулювання емоційного, розумового і творчого розвитку школярів. Деякі країни наголошують саме на культурній складовій МО. В **Італії** перші роки навчання у школі повинні закласти основи культурної грамотності учнів. У **Швеції** освіта відповідає за трансляцію культурної спадщини від покоління до покоління [14, с. 23–24]. Згідно з поставленими цілями сьогодні країни ЄС, ураховуючи національну специфіку та європейський контекст, обирають один із варіантів: «мистецька освіта», «культурна освіта» або «креативна освіта».

На сучасному етапі у країнах Євросоюзу існують два основні підходи до організації навчальних програм. У деяких країнах програми структуровані за широкими освітніми галузями (Німеччина, Північна Ірландія, Республіка Ірландія, Нідерланди, Іспанія), в той час як інші країни дотримуються предметного підходу. Національні курикулуми, укладені за освітніми галузями, неодмінно включають «мистецтво», «мистецьку освіту» або «естетичну освіту», до яких зазвичай відносяться образотворче мистецтво і музика, а в деяких випадках такі предмети, як театр, танець і рідше медіа-мистецтва та архітектура. Незалежно від організаційного підходу, в усіх державах-членах ЄС образотворче мистецтво і музика є невід'ємною частиною навчальних програм початкової школи.

У багатьох європейських країнах центральні уряди відіграють значну роль у підтримці МО: в 21 країні ЄС це органи державної влади – принаймні формально – які відповідають за мистецтва та культурну спадщину в початковій та середній освіті. Тільки в декількох країнах (Бельгія, Німеччина, Словенія) відповідальність лежить на регіональних або місцевих органах влади. Принаймні в шести країнах (Австрія, Угорщина, Люксембург, Польща, Швеція та Сполучене Королівство) розвитком МО опікуються як центральні, так і місцеві органи влади [16, с. 23].

Проаналізуємо особливості організації МО в деяких країнах Європейського Союзу. В **Іспанії** метою початкової освіти є забезпечення всебічного розвитку учнів, заохочення їх практикувати мистецтва і брати активну участь у культурному житті громади, а також розвинути естетичний смак і навички оцінки мистецтв. На рівні початкової школи МО охоплює в основному два напрями: образотворче мистецтво і музику (може включати танець і театр). Зміст циклу розділений на чотири напрями: спостереження образотворчого мистецтва, експресія та художня творчість, аудіювання та інтерпретація музичної творчості. Обов'язковий час, виділений на МО, складає приблизно 105 годин на кожен з трьох циклів (два роки) початкової освіти. У рамках програми культурного розвитку країни (*Plan for the Promotion of the Culture Industries*) Міністерство культури у співпраці з Міністерством освіти оголосило присудження премій *CreArte Awards* як публічне визнання діяльності освітніх центрів, що підтримують виконання культурних і творчих проектів серед дітей [8].

У більшості земель **Німеччині** МО є обов'язковою частиною початкової освіти. Як правило, театр, музика, образотворче мистецтво і ремесла об'єднані в рамках однієї освітньої галузі, хоча музика й образотворче мистецтво також можуть викладатися окремо. Викладання предметів естетичного циклу в школі засноване на принципі наступності і продовжує естетичне виховання, яке діти отримували в дитячому садку.

В **Англії** та **Північній Ірландії** згідно з рекомендаціями Національного курикулуму на мистецькі дисципліни відводиться до 5 % навчального часу програми (1 година на тиждень з кожного предмета циклу для дітей до 7 років і 1,25 години на тиждень з кожного предмета для учнів віком від 7 до 14 років). Програми з візуальних мистецтв і музики акцентують важливість участі учнів у мистецтвах і розвиток їхніх навичок розуміти та цінувати мистецтво. Драма є частиною предмета «Англійська мова (говоріння та аудіювання)», а танець вивчається на уроках фізичного виховання. Зазначені дисципліни є обов'язковими для учнів відповідно до 16 років і до 14 років (закінчення базової освіти).

В **Угорщині** мистецтва у шкільних програмах охоплюють танець і драму, спів і музику, образотворче мистецтво, кіно і медіа-дослідження. Усі ці дисципліни є обов'язковими елементами навчального плану і вивчаються учнями до 16 років. Особливо наголошується важливість реалізації міждисциплінарного підходу у викладанні предметів МО.

В **Ірландії** МО включає драму, візуальні мистецтва (малювання, фарби та кольори, тканини та матеріали тощо) і музику (танцю навчають на уроках фізичного виховання) і є обов'язковою на рівні МСКО 1. Курикулум початкової освіти Ірландії наголошує на естетичному вимірі кожної освітньої галузі, що, на думку розробників, збагачує навчальний досвід дитини, дозволяє розкрити її унікальність та вроджений творчий потенціал [12, с. 15]. Спеціальними цілями навчальної програми є створення умов для: розвитку уяви і творчих здібностей дітей за допомогою засобів художнього вираження; виховання поваги до культурних відмінностей; здійснення естетичної діяльності, включаючи музику, образотворче мистецтво, танець, драму; формування навичок самовираження через різні види естетичної діяльності; набуття знань і розуміння тіла і руху [12, с. 34–36]. Згідно з рекомендаціями курикулуму на предмети цієї освітньої галузі виділяється 3 години навчального часу на тиждень.

Початкова МО в **Нідерландах** охоплює малювання, ремесла, музику, гру і рух, до яких входять елементи руху / танцю і драма. Останні не викладаються в кожній початковій школі. Завданнями МО для дітей молодшого шкільного віку є практична діяльність та розвиток критичного мислення і рефлексії у галузі культури.

В **Італії** дисципліна «Мистецтво та образ» була уведена в школі в якості обов'язкової в 2003 році, замінивши «Образну освіту» (*Image education*) у початкових школах і «Художню освіту» в молодших класах середньої школи.

У **Швеції** театр входить до змісту курсу шведської мови, а танець включено до змісту дисциплін «Музика» і «Спорт». Це обов'язкові освітні галузі для вивчення учнями до кінця базової освіти (16 років) [14, с. 26]. Програми на підтримку музикальної та художньої освіти реалізуються більшістю муніципалітетів через муніципальні музикальні школи та центри культури. Проект

«Творча школа» (*Skapande skola*) надає муніципалітетам та директорам шкіл можливість отримати гранди від шведської Ради у справах культури для реалізації проектів за участю дітей 1–9 класів.

У Словенії МО є одним з пріоритетних завдань «Національної програми з культури» (*National Programme for Culture*) і визначається як креативна освіта та освіта для творчості. Особлива увага приділяється культурній складовій змісту дошкільної освіти, шкільних програм та освітніх програм установ культури. Одним із завдань «Національної програми з культури» є встановлення зв'язків між освітньою та мистецькою підсистемами, об'єднання їх в єдину мережу. З цією метою у 2006 році міністри культури та освіти оголосили 2006/2007 навчальний рік Роком Культури.

Дитячим садкам і початковим школам пропонується зосередити увагу на культурній освіті та спеціальних програмах культурних установ з метою включення їх до планів роботи освітніх закладів. Міністерством культури був створений спеціальний сайт, на якому представлені дані щодо культурних програм для дітей і молоді. Міністерством освіти проводяться спеціальні тренінги та консультації з культурної освіти для вчителів і директорів шкіл. «Дні культури» для молодших школярів включають як шкільні, так і позашкільні проекти та заходи [7].

У 2008 році міністри культури та освіти Польщі підписали угоду про співпрацю, згідно з якою арт-класи та уроки музики повернулися до школи. Відповідно до нової освітньої програми, упровадженої з 1 вересня 2009 року, МО включає в себе наступні теми: музика, мистецтво, історія музики, історія мистецтва, антична культура, знання про культуру.

Музичні заняття є обов'язковими на рівні МСКО 1. Міністерство освіти визначає лише мінімальну кількість годин за 3 роки навчання в галузі художнього виховання: 30 годин музики, до 30 годин мистецтва, 60 годин арт-класів та 60 годин технічних курсів. Уроки можуть проводитися щотижнево або у форматі художнього проекту. В цілому, у Польщі кількість годин МО порівняно низька (наприклад, у 4–6 класах у Польщі кількість годин музики – 170, у Німеччині – 330, у Данії – 670).

У співпраці з Інститутом кіномистецтва і Національним аудіовізуальним видавництвом Міністерство культури Польщі реалізує проект «Шкільна фільмотека» (*School Film Library*). Проект з музичної освіти «Шкільна фонотека» (*School Sound Library*) здійснюється у форматі веб-порталу, метою діяльності якого є підвищення рівня музичної освіти в Польщі. Ідея Інтернет-платформи була використана для створення вільного доступу до культурних ресурсів для учнів у містах та селах [5].

У початковій школі Румунії МО включає два напрями: музику та образотворче мистецтво. З першого по сьомий клас щотижневий розклад містить 1 урок музики та 1 урок художньої освіти. З 2011/2012 н.р. діє програма «Інша школа» (*The different school*), у рамках якої кожен навчальний рік протягом одного тижня проводяться неформальні мистецькі заходи з метою заохочення і розвитку художніх талантів учнів. У лютому 2012 року для громадського обговорення було запропоновано новий навчальний план з образотворчого мистецтва і ремесел для підготовчих класів шкіл. У Румунії освітні програми з

мистецтв передбачають обов'язкове використання інформаційних і комунікаційних технологій у навчальному процесі, особливо в школах із художньої спеціалізацією [6].

Міністерство освіти, науки та молоді Румунії затвердило нову навчальну програму для факультативного курсу з румунської мови, культури і цивілізації, метою якої є розширення контактів румунських школярів з румунською мовою, культурою і цивілізацією через розвиток комунікативних навичок, інформування про важливі моменти історії румунів, визнання національних культурних цінностей і розвиток власної ідентичності в контексті європейських цінностей [10, с. 95].

Навчальний цикл «Художнє виховання» (*éducation artistique*) вперше з'явився у програмі початкової школи Франції у 1985 році й охоплював дві дисципліни: «Музичне виховання» та «Пластичні мистецтва». У 1990-х рр. зміст циклу був розширений за рахунок включення архітектури, театру, танцю, аудіовізуальної експресії, циркового мистецтва [2, с. 7]. Художнє виховання у початковій школі здійснюється впродовж всього циклу навчання і побудоване на міждисциплінарній основі з урахуванням структури дисциплін та вікових особливостей учнів.

Змістові лінії освітньої галузі «Художнє виховання» в початковій школі передбачають: опанування мистецьких дисциплін (візуальні мистецтва, музичне виховання), що включені до навчального плану початкової школи; художню діяльність, яка інтегрована в інші навчальні дисципліни (драматизація, театральні вистави і зв'язок із шкільним курсом літератури, мистецтво танцю зі шкільними заняттями фізичного виховання); реалізацію мистецько-культурних проєктів [2, с. 9]. З вересня 2008 року на рівні МСКО 1 стало обов'язковим вивчення історії мистецтв. Здобуті знання та вміння учнів не розглядаються як кінцевий етап навчання, а є основою для художньо-творчої діяльності, спілкування школярів з творами мистецтв, розуміння та сприйняття культурного надбання людства в усьому його розмаїтті, сприяють рівному доступу до культури всіх учасників навчального процесу.

Незважаючи на те, що мистецтва є обов'язковою частиною програм початкової школи у країнах ЄС, дослідники зауважують проблему їхнього статусу на практиці. Хоча МО офіційно має точно такий же статус, як і інші дисципліни початкової школи, в реальності труднощі оцінювання навчальних досягнень учнів у даній сфері, неадекватна професійна підготовка учителів початкових класів до викладання мистецьких дисциплін (особливо музики), селективні іспити наприкінці початкової школи негативно впливають на статус мистецьких предметів. З іншого боку, факти підтверджують, що мистецький профіль навчальних закладів є привабливим для батьків та учнів і через виставки, концерти, шкільні театри, що є важливим аспектом шкільного життя і суспільних відносин, завжди підвищує рейтинг школи [3; 14, с. 28].

Ще одним викликом перед усіма країнами ЄС залишається створення належної системи оцінювання учнів з мистецьких дисциплін. Можливості формальних тестів, що використовуються в деяких країнах, обмежені в оцінці індивідуальності та творчого самовираження учнів. Більшість країн розвивають такі методи оцінювання, як портфоліо, хоча це піднімає питання робочого

навантаження вчителів, а також необхідності розробки загальних стандартів. В **Англії** з вересня 2000 року вчителі керуються дескрипторами 8 рівнів для оцінювання прогресу учнів віком 5-14 років у галузі мистецтва, дизайну, музики та фізкультури (у тому числі танцю). В **Іспанії** в якості критеріїв оцінювання навчальних досягнень молодших школярів з будь-якої дисципліни виступають цілі програми, що повинні бути досягнуті учнями в кінці кожного року навчання і в кінці початкової освіти. **Швеція** взагалі не практикує формального оцінювання з мистецьких предметів. Хоча з 2008/09 н.р. школи та вчителі офіційно зобов'язані надавати письмові звіти з навчальної успішності кожного учня з кожної дисципліни [10, с. 96].

Одним з головних пріоритетів розвитку МО на рівні МСКО 1, визначених в усіх країнах Євросоюзу, є також професійна підготовка вчителів. Враховуючи той факт, що у більшості випадків з молодшими школярами працюють учителі загального профілю і що в програмах підготовки вчителів початкової школи час на опанування мистецьких дисциплін є обмежений, закономірною стає ситуація, коли вчителі початкових класів відчують певну некомпетентність у викладанні мистецтв. Тому деякі країни пропонують зацікавленим студентам у рамках загальної професійної підготовки отримати спеціалізацію «Мистецтва». Тільки в Данії, Німеччині та Латвії викладати предмети МО на всіх освітніх рівнях, включаючи МСКО 1, мають право лише фахівці з даної галузі [10, с. 67].

Підтримка викладання мистецтв у школі також може бути здійснена у вигляді методичних рекомендацій до навчальних програм, дидактичних матеріалів і ресурсів для вчителів. Так, у **Швеції** Національна комп'ютерна мережа для шкіл (*the National Computer Net for Schools*) має веб-сайт під назвою «Культурне вікно» (*The Cultural Window*), на якому представлені мистецькі шкільні проекти та приклади успішної співпраці між школами і митцями-професіоналами. Рада мистецтв **Англії** поширила серед усіх навчальних закладів країни рекомендації щодо шляхів залучення художників і мистецьких організацій до партнерських проектів. У свою чергу Департамент з питань освіти та професійної підготовки (*DfEE*) та Департамент культури, ЗМІ і спорту (*DCMS*) опублікували «Погляд на музейну освіту» (*A Vision for Museum Education*), в якому підсумовуються результати ефективного використання культурних ресурсів школами [14, с. 13]. В **Ірландії** кожен з розділів Курикулуму початкової школи (1999) супроводжується детальними коментарями для вчителів. В **Іспанії** Міністерство науки, освіти і спорту розробляє для шкіл керівні принципи навчання кожної освітньої галузі.

В останні роки у багатьох країнах Європейського Союзу державна політика в галузі освіти, як правило, спрямована на розширення шкільної автономії, що дає школам (у співпраці з громадами за місцем розташування) більше свободи у прийнятті рішень про свої пріоритети. Це означає, що школи стають відповідальними за їхні індивідуальні профілі, серед яких може бути і МО в якості інтегративного елемента шкільного життя (пріоритет музики, драми, танцю, образотворчого мистецтва, мов тощо) [3, с. 7]. Поєднання контекстів шкільної та позашкільної культурної діяльності має великий потенціал для заохочення дітей до творчості й набуття ними досвіду в царині

мистецтв. В **Англії** позашкільні навчальні заходи отримали назву «підтримка навчання» (*study support*). Учні групуються за інтересами і, як правило, добре мотивовані. Вони мають можливості експериментувати, вільні від специфічних академічних обмежень. Такі позашкільні проекти є яскравим додатком до навчальної діяльності в школі, але природно вимагають значних зусиль у плануванні, організації та підтримці [14, с. 11].

Отже, роль гуманітарної освіти, зокрема мистецтв, у формуванні компетенцій молодих людей до життя в XXI столітті отримала широке визнання на європейському рівні. Основні цілі МО, заявлені в національних курикулумах, схожі між усіма країнами Євросоюзу: розвиток в учнів художніх навичок і знань, критичної оцінки культурної спадщини; сприяння самовираженню; розуміння власної ідентичності та культурного розмаїття; заохочення творчості. Однак «мистецтво впродовж усього життя» згадується тільки в деяких програмах.

МО у початковій школі виконує покладені на неї функції за допомогою таких видів діяльності, як: опанування знань та вмінь під час занять з мистецьких дисциплін (оволодіння технікою та методикою реалізації мистецьких задумів, котрі збагачують можливості молодших школярів до експресії та художньої чуттєвості); зустрічі з творами мистецтв різних культур та епох; творча практика, яка надає дитині можливість реалізувати власні культурно-мистецькі проекти. До змісту МО у більшості країн ЄС включено візуальні мистецтва та музику, менш популярними в програмах початкової школи є ремесла, танець, драма, архітектура, медіа-мистецтва [10, с. 27].

У приблизно половині країн Євросоюзу мінімальний обов'язковий час на вивчення дисциплін МО коливається від 50 до 100 годин на рік на рівні МСКО 1 [10, с. 30]. Критерії оцінювання досягнень учнів у МО, як правило, визначаються на рівні школи самими вчителями. Вони встановлюються на основі навчальних завдань, поставлених в навчальній програмі чи за вказівками органів освіти. У початковій школі найбільш розповсюдженою залишається практика словесних коментарів.

У початковій школі країн Євросоюзу в галузі МО сьогодні спостерігаються такі тенденції:

- включення МО як обов'язкового компоненту до програм початкової освіти;
- домінування образотворчого мистецтва та музики в програмах з МО для початкової школи над іншими дисциплінами естетичного циклу (наприклад, драмою і танцем);
- практика двох моделей МО на початковому щаблі: об'єднання мистецьких дисциплін в освітню галузь і викладання окремих предметів;
- інтегрування компонентів змісту МО у зміст інших дисциплін (історія, література, мови, фізичне виховання тощо);
- збагачення змісту шкільної МО, включення вивчення засобів масової інформації (у тому числі кіно, фотографії та цифрового мистецтва) і заохочення учнів і вчителів до використання ІКТ у творчому процесі;
- у результаті сучасних демографічних змін аспект «міжкультурність»

стає одним з основних принципів навчання мистецьких дисциплін;

- практична зорієнтованість МО;
- використання потенціалу МО для створення ситуації успіху у навчанні невстигаючих учнів;
- заохочення шкіл до організації позакласних заходів у галузі мистецтва та співпраці з професійними митцями та закладами культури;
- врахування місцевих культурних особливостей.

Зазначені процеси висувають нові вимоги до вчителів і шкіл, а також потребують керівництва й підтримки на політичному рівні.

Список використаних джерел:

1. Волинець Л. Тенденції розвитку загальної мистецької освіти в країнах Європейського Союзу / Людмила Волинець // *Порівняльно-педагогічні студії*. – № 2. – 2009. – С. 36–47.
2. Полтавець В. Л. Художнє виховання у початковій школі Франції: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.07 «Теорія і методика виховання» / В. Л. Полтавець. – Луганськ, 2008. – 19 с.
3. Vamford A. *The Role of Arts Education in Enhancing School Attractiveness : a literature review* / Anne Vamford and Michael Wimmer. – EENC Paper, February 2012. – 69 p.
4. *Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions on a European agenda for culture in a globalizing world* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2007:0242:FIN:EN:PDF>
5. Council of Europe / ERICarts. *Compendium. Cultural Policies and Trends in Europe. Country Profiles. Poland* // 8.3.1 Arts Education [Електронний ресурс]. – Strasbourg ; Bonn : Council of Europe / ERICarts. – Режим доступу : <http://www.culturalpolicies.net/web/poland.php?aid=832>.
6. Council of Europe / ERICarts. *Compendium. Cultural Policies and Trends in Europe. Country Profiles. Romania* // 8.3.1 Arts Education [Електронний ресурс]. – Strasbourg ; Bonn : Council of Europe / ERICarts. – Режим доступу : <http://www.culturalpolicies.net/web/romania.php?aid=832>.
7. Council of Europe / ERICarts. *Compendium. Cultural Policies and Trends in Europe. Country Profiles. Slovenia* // 8.3.1 Arts Education [Електронний ресурс]. – Strasbourg ; Bonn : Council of Europe / ERICarts. – Режим доступу : <http://www.culturalpolicies.net/web/slovenia.php?aid=832>.
8. Council of Europe / ERICarts. *Compendium. Cultural Policies and Trends in Europe. Country Profiles. Spain* // 8.3.1 Arts Education [Електронний ресурс]. – Strasbourg ; Bonn : Council of Europe / ERICarts. – Режим доступу : <http://www.culturalpolicies.net/web/spain.php?aid=832>.
9. Council of the European Union, 'Council Conclusions on cultural and creative competences and their role in building intellectual capital of Europe', 28-29 November 2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/en/educ/126401.pdf
10. EACEA, *Eurydice: Arts and Cultural Education at School in Europe*. – Brussels : Eurydice, 2009. – 104 p.
11. European Commission. *Culture Programme (2007-2013)* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ec.europa.eu/culture/our-programmes-and-actions/doc411_en.htm
12. *Primary School Curriculum. Introduction*. – Dublin : The Stationary Office, 1999. – 80 p.
13. *Road Map for Arts Education : Building Creative Capacities for the 21st Century. The World Conference on Arts Education: Lisbon, 6–9 March 2006*. – UNESCO, 2006. – 26 p.
14. Sharp C. *The Arts, Creativity and Cultural Education : An International Perspective* / Caroline Sharp, Joanna Le Métais // *INCA Thematic Study*. – London : INCA, QCA, NFER, 2000. – 68 p.
15. *White Paper on Intercultural Dialogue «Living Together As Equals in Dignity» launched by the Council of Europe Ministers of Foreign Affairs at their 118th Ministerial Session*. – Strasbourg : Council of Europe, 2008. – 61 p.
16. Wimmer M. *Reflections on the Domain of Arts Education. Contribution to the International Advisory Committee Meeting in Paris zur UNESCO World Conference for Arts Education Seoul Mai 2010* / Michael Wimmer. – 2009. – 103 p.